

FØROYINGAR OG GRØNLENDINGAR EIGA AT SAMSTARVA BETUR

Samvinna. -Tað undrar meg stórliga, at tað ikki er størri samstarv millum Føroyar og Grønland. Samstarv verður mest umrøtt í veitslurøðum heldur enn í ítøkiligari samvinnu millum báðar tjóðir. Oljufund kunnu vera lykilin til meira sjálvstýri til tjóðirnar í Norðuratlantshavi heldur Lars Emil Johansen, fólkatingsmaður og fyrrverandi landsstýrisformaður í Grønlandi.

Jan Müller

Í meira enn 100 ár hava føroyingar verið í tøttum samstarvi við grønlandingar serstakliga á fiskivinnu-økinum. Nú báðar grannatjóðirnar í Norðuratlantshavi hava sett leiting eftir olju og gassi út í kortið eru nýggir møguleikar fyri samvinnu. Ein av teimum royndu grønlandsku politikarunum, fyrrverandi landsstýrisformaður og nú fólkatingsmaður fyri Siumut eftirlýsir eitt meira hjartaligt og gevandi samstarv, har oljuvirksemi eisini kann vera ein partur. 2. desember setti Grønland hol á eitt nýtt kapittul í royndunum at finna svarta gullið í undirgrundini, tá sjei oljufeløg finga tillutað loyvi í Vesturgrønlandi, júst 10 ár eftir at tey fyrstu leitiloyvini vórðu latin í Føroyum.

Stór fyrireiking

Sosialurin hevur spurt Lars Emil Johansen, um tað er ein góður útviklingur fyri Grønland, at tey stóru oljufeløgini nú standa í bíðirøð at sleppa at leita eftir olju við Grønland?

– Ja, tað haldi eg so avgjørt. Tað er eitt úrslit av einum politiskum arbeiði, sum er gjørt yvir fleiri ár, og sum eg sjálvur var við til at seta skjótil sum landsstýrisformaður. Tað skuldi gerast eitt stórt arbeiði fyri at vekja áhugan hjá útlenskum oljufeløgum fyri okkara undirgrund. Tað hevur tikið 20 til 25 ár. Eg kann bara vera nøgdur við gongdina og hesa hátiðarløtuna, tá vit lata útlenskum oljufeløgum síni loyvi.

Lars Emil Johansen vísir eisini á gongdina øll hesi seinastu árin, har størri og størri fokus er sett á Grønland orsakað av ymsum mineralum og seinni eisini

olju, nú fleiri tekin eru um, at olja finst í undirgrundini.

– Fyrstu boringarnar hjá skotska oljufelagnum Cairn Energy benda eisini á, at tað finst olja í undirgrundini. Spurningurin er bara, hvussu stórar oljugoymslurnar eru og hvar tær eru. Sjálvur havi eg alla tíðina hildið, at tað er bara ein spurningur um tíð, til oljan verður funnin. Tað segði eg eisini, tá eg tók meg aftur sum landsstýrisformaður fyri 14 árum síðani. Og okkurt bendir á, at tíðin er komin ella er við at nærkast.

Broytingar

Hvussu heldur Lars Emil Johansen, at stór oljufund fara at broyta Grønland?

– Stór olju- og gassfund fara at ávirka og broyta Grønland markant. Vit mugu verja okkum móti møguligum óhepnum avleiðingum. Líka mikið hvat tú finnur í undirgrundini – olju, gass ella mineralir, so mugu vit seta tey neyðugu umhvørviskrøvini, og tað skulu vera tey mest víðgongdu krøv, ið hugsast kunnu. Umhvørvisliga eru vit í Grønlandi kanska tað mest víðkvæma økið í øllum heiminum. Hesi krøv skulu eisini fevna um at seta pengar av til at rudda upp, um okkurt skuldi gingið heilt galið.

Hann vísir á, at bæði sosialt og búskaparliga fer ein oljuvinna eisini at hava ávirkan á Grønland. Samfelagsliga og politiska ávirkanin er kanska tann, ið vit í dag geva minst gætur, t.d. um túsduntals fremmandir arbeiðarar koma henda vegin. Eg haldi vit eiga at geva tí socioøkonomisku ávirkanini, sum oljan fer at hava á grønlandsku samfelagið, meira ans enn vit hava gjørt higartil.

Lars Emil Johansen

» Føroyingar og grøn-
lendingar eiga at finna
saman og finna eitt fe-
lags stev í royndunum
at koma út úr donsku
grundlógini og royna at
finna fram til eina
»modus vivendi« støðu
í sambandi við framtíðar
viðurskipti við Danmark

ivast tó onga løtu í, at grøn-
lendingar eins og aðrar tjóðir
eiga at gera tað tey eru ment
fyri at finna møgulig ráevni í
undirgrundini. -Eru ríkidømi
í okkara undirgrund, so vil
tað vera heilt tápuligt at
vera bundin at blokkinum
úr Danmark. Eiga vit ríki-
dømi í undirgrundini, so
skulu vit so sanniliga eisini
troysta tey. Men vit mugu
framhaldandi seta stór krøv
til umhvørvi, heilsu og ta
ávirkan henda vinna fer
at hava á samfelagið. Her
hugsi eg eisini um krøvini
til útbúgving og at varðveita
okkara mentan.

Sjálvberandi búskap

– Sær tú oljuna sum lykilin
til eina sjálvstøðuga grøn-
landsku tjóð?

– Í hvussu er ein sjálvber-
andi grønlandskan búskap.
Tað er eisini ein spurningur
um vilja og um útbúgving.
Tú verður ikki sjálvstøðugur,
um tú bara vil hava pengar.
Kanska beint tvørturímóti.
Tú kanst blíva bundin at
pengunum. Tú mást polit-
iskt vera árvakin um, at tað
skal vera vegurin til sjálv-
stýri. Tú skal eisini orða
sjálvstýri og sjálvræði sera
neyvt. Um sjálvstýri bara
er at útrópa republikkina
Grønland í morgin ella ein

dag, so verður tað ikki eitt
veruligt sjálvstýri men meira
ein isolatión í mun til restina
av heiminum.

Lars Emil Johansen heldur
eisini, at grønlandingar
skulu velja sínar vinir, tá teir
eru fátækir. Tá fær tú teir
bestu og røttu vinirnar. Tá
tú er ríkur er eingin trupul-
leiki at fáa vinir, men sum
kanska ikki eru so nógv vinir
kortini.

– Eg haldi tí, at Grønland
skal velja sínar vinir, áðrenn
vit hava fingið oljuinntøkur.
Eg haldi eisini tað hevur týð-
ning, at Grønland ikki brúkar
allar sínar oljuinntøkur. Ein
alt ov víðgongd, markant
broyting av tí grønlandsku
samfelagnum fer ikki at vera
sunn. Tann fyrsti parturin
av inntøkunum skal avloysa
blokkin úr Danmark, soleiðis
at Grønland ikki er bundið at
hesum tilskotinum. Harnæst
skal talan verður um at økja
um vælferðina og fremja eina
útbúgving av teimum sera
stóru sosialu ójavnunum.
Síðani eina betran av útbúg-
vingarstovnunum, íbúðunum,
heilsuviðurskiptunum, fleiri
fólk í arbeiði og eina menning
av tænastrafakunum. Har-
afturat er tað sera týðningar-
mikið, at vit leggja oljupengar
í ein grunn, sum kann koma
komandi ættarliðum til góð-
ar.

Tað er soleiðis við oljuni
og øðrum virðum í undir-
grundini, at hesi ikki end-
urnýggja seg. Ein dag er tómt,
hóast hesin dagur kanska
liggur langt frammi í tíðini.
Tí er sera umráðandi, at talan
ikki verður um eina risastóra
veitslu, tá oljan fer at oysa
upp úr undirgrundini.

Oljan avloysa blokkin

Hvussu heldur Lars Emil
Johansen, at ein oljumening
kann vera við til at broyta
viðurskiptini millum Grøn-
land og Danmark.

– Hon nýtist ikki at broyta
nakað. Hon kann tó broyta
støðuna so, at vit vera ikki so
bundin at blokkinum. Teir
flestu grønlandingar eru hug-
aðir fyri at hava góð viður-
skifti, relatióinir til Danmark,
eisini tann dag vit gerast
óheft og ikki nýtast at fáa
danskar pengar. Og tann dag
vit ikki longur hava brúk fyri
at lata Danmark samráðast
um okkara uttanríkis- ella
trygdarpolitikk. At broyta
samstarvið og relatióinirnar,
sum hava verið millum
Grønland og Danmark gjøg-
num 300 ár er ikki bara ein
spurningur um politiskan
ella búskaparligan førleika
men eisini eisini ein spurn-
ingur um vinarlag millum
menniskju og ein livfrøði-
ligan felagsskap, og tað er
nakað vit mugu virða. Men
vit skulu hava sjálvstýri í
størstan mun, og vit skulu
klára okkum sjálvi bæði polit-
iskt og búskaparliga. Sum
lond á jøvnum føti mugu vit
samstarva, men vit mugu út
av donsku grundlógini. Vit
skulu ikki vera eitt hjáveldi.

Lars Emil Johansen vísir
til skipanina við sjálvbodnum
felagsskapi "Free association",
sum merkir ríkisfelagsskap
uttan at verða bundin at
eini grundlóg. Man kann t.d.
avtala, at man rekur ein fe-
lags uttanríkis- og trygdar-
politikk. Og man kann eisini
avtala at reka ein felags út-
búgvingarpolitikk, um tað er
tað man vil.

– Eg havi arbeitt fyri
sjálvstýri og sjálvræði øll
tey 40 árin eg havi verið í
politikki. Vit finga heima-
stýrisskipanina, sum var
fyrsta stigið móti sjálvstýri.
Nú hava vit so tikið enn eitt
stig við sjálvsstýrisslógini, og
næsta stigið aftur verður fult
sjálvstýri.

The grand old man í grøn-
landskum politikki heldur
fyri, at sjálvstýri er ikki

Sjei altjóða oljufeløg vilja gera stórar iløgur í oljuleiting í Grønlandi. 2. desember finga tey handað leitiloyvini í Nuuk, har eisini Sosialurin var til steðar